

Ірина ЗАМОСТЯНИК (Львів)

ТЕСТАМЕНТ ЛЬВІВСЬКОГО АРХІТЕКТОРА ПАВЛА РИМЛЯНИНА (1618)

Починаючи з другої половини XVI ст. в архітектурі Львова простежуються нові тенденції. Значною мірою це було спричинено пожежею 1527 р., яка майже вщент знищила готичний Львів, що зумовило потребу в нових архітекторах для відновлення зруйнованого міста. Це, у свою чергу, сприяло появі від середини XVI ст. на львівському терені майстрів переважно з північних районів Італії та Тессинського району Швейцарії¹. Будівничих з центральних областей Італії прибувало дуже мало, серед них помітною постаттю був Павло Римлянин. Він разом з Петром Барбоном зробив істотний внесок у міське будівництво кінця XVI – початку XVII ст., поєднавши елементи архітектури пізнього італійського Відродження зі самобутніми формами місцевого будівництва. Згадаємо хоча б церкву Успіння Богородиці – у 1591 р. під його керівництвом розпочато будову нової споруди², бернардинський костел³ і каплицю Камп'янів⁴.

Вивчаючи архітектуру пізньосередньовічного Львова, дослідники неодноразово згадували Павла Римлянина, оскільки він залишив після себе найбільше споруд у місті⁵. На його постать звернув увагу Володимир Вуй-

¹ Вуйцик В., Липка Р. Зустріч зі Львовом: Путівник. – Львів, 1987. – С. 26; Казанцева Т. Фактологічний аналіз застосування фактур тиньку та каменю у формуванні домінуючих напрямків в архітектурі Львова XVI – першої половини XX століть // Записки Наукового товариства імені Шевченка (далі – Записки НТШ). – Львів, 2005. – Т. 249: Праці Комісії архітектури та містобудування. – С. 180.

² Łoziński W. Sztuka lwowska w XVI i XVII wieku. Architektura i rzeźba. – Lwów, 1898. – S. 47–51; Касянов О. Архітектурні пам'ятки Львова // Література і мистецтво. – 1940. – № 4. – С. 48; Овсійчук В. Архітектурні пам'ятки Львова. – Львів, 1969. – С. 39; Крип'якевич І. Історичні проходи по Львові. – Львів, 1991. – С. 53, 157.

³ Крип'якевич І. Історичні проходи по Львові. – С. 157; Овсійчук В. Архітектурні пам'ятки Львова. – С. 53; Łoziński W. Sztuka lwowska w XVI i XVII wieku. – S. 57–59.

⁴ Крип'якевич І. Історичні проходи по Львові. – С. 157; Овсійчук В. Архітектурні пам'ятки Львова. – С. 51.

⁵ Зілинська О. Портали споруд Львова кінця XVI – XVII століть: класифікація, питання ордерних членувань // Записки НТШ. – Т. 249. – С. 203; Овсійчук В. Архітектурні пам'ятки Львова. – С. 24, 26, 39–40, 51, 53; Крип'якевич І. Історичні проходи по Львові. – С. 53, 156–157; Łoziński W. Sztuka lwowska w XVI i XVII wieku. – S. 47–51, 53, 59–61, 66–72; Orłowicz M. Przewodnik po Lwowie. – Lwów; Warszawa, 1925. – S. 44–45, 71, 85, 97, 102.

цик. Він опублікував у 1982 р. статтю, присвячену Павлові Римлянину⁶. Незважаючи на те, що Павло Римлянин був причетний до будівництва численних споруд у Львові та за його межами, джерельних матеріалів до біографії архітектора збереглося обмаль. Тому привертає увагу його заповіт, який зберігся у Центральному державному історичному архіві у Львові⁷. Вперше це джерело використав ще в кінці XIX ст. Владислав Лозинський, опублікувавши уривки з нього⁸. До тестаменту Павла Римлянина звертався й В. Вуйцик, правда, почерпнувши з нього лише окремі факти. Враховуючи, що заповіт не тільки є цінним джерелом для вивчення архітектурної спадщини Павла Римлянина, а й суттєво доповнює його біографію та містить низку інших відомостей щодо виробничих і сімейних відносин, він набирає важливого значення для вивчення побутової культури львівських міщан.

Документ міститься в актовій книзі ради м. Львова за 1618 р. З його тексту дізнаємося, що Павло Римлянин раніше вже складав заповіт. При написанні тестаменту він сперся на попередній запис: "...oddaię u leguię wedłuh ordinacieu pierwszey, przed urzędem uczynioneu, którą in toto approbuie"⁹. На жаль, перший варіант заповіту в актових книгах відшукати не вдалося. Павло Римлянин складав свій останній тестамент, будучи тяжко хворим, у присутності райці та міського війта Каспера Пшездзецького, двох лавників – Бартоломея Уберовича й Андрія Абрека (доктора медицини), а також Флоріана Назарковича, вікарія кафедрального костелу¹⁰.

Коли Павло Римлянин прибув до Львова – не відомо. Після прибуття до міста він одружився з Єлизаветою¹¹ – сестрою львівського архітектора Войцеха Капіноса. Останнього В. Вуйцик вважав батьком Єлизавети, а В. Лозинський називав В. Капіноса то тестем Павла Римлянина, то його швагром¹². У заповіті Римлянин, однак, назвав Войцеха своїм швагром: "Wińniem tesz był panu Woyciechowi, szwagrowi memu z porachowania nię dawnego złotych piędziesiąth cztery"¹³.

У 1585 р. Павло Римлянин прийняв міське право і зобов'язався протягом двох років підтвердити своє законне походження. Однак таке підтвердження, датоване у Римі 20 січня 1586 р., вдова надала львівському магістратові вже після смерті чоловіка. Цей лист засвідчив законне походження Павла

⁶ Вуйцик В. Зодчий Павло Римлянин // Жовтень. – 1982. – № 8. – С. 97–101. Див. також перевидання: його ж. Архітектор Павло Римлянин // Вісник інституту "Укрзахідпроектреставрація". – 2004. – Ч. 14. – С. 43–47.

⁷ Центральний державний історичний архів України у Львові (далі – ЦДІА у Львові). – Ф. 52: Магістрат міста Львова. – Оп. 2. – Спр. 34. – Арк. 249–253.

⁸ Łoziński W. Sztuka lwowska w XVI i XVII wieku. – S. 66–72.

⁹ ЦДІА у Львові. – Ф. 52. – Оп. 2. – Спр. 34. – Арк. 251.

¹⁰ Там само. – Арк. 250.

¹¹ Вуйцик В. Зодчий Павло Римлянин. – С. 101; його ж. Архітектор Павло Римлянин. – С. 47.

¹² Łoziński W. Sztuka lwowska w XVI i XVII wieku. – S. 53, 70, 98.

¹³ ЦДІА у Львові. – Ф. 52. – Оп. 2. – Спр. 34. – Арк. 252–253.

Римлянина від шлюбних батьків Домініка і Домініки, громадян римських¹⁴. У 1589 р. Римлянина обрали молодшим цехмістром, через шість років він став ним удруге, а 1612 р. обраний старшим цехмістром, яким був без перерви до 1616 р.¹⁵.

П. Римлянин дітей не мав, тому все своє майно він передав дружині – Єлизаветі: “...maiętność moię wszytkę, stoiącą y ruchomą a mianowicie dwie moie części które mi według wielkierza miasta tego przypadaia, te we wszytkich dobrach ruchomych y stoiących na żonę moię miłą na imię Helżbietę wlewam, oddaie y leguie według ordinaciey pierwszej, przed urzędem uczynioney, którą in toto approbuie, nie wspominaiąc tu y nię uimuiąc nic trzeciey części która teyże żenie według prawa miasta tego należy bo tha iey własna iest y nię może się odniey oddalic”¹⁶.

Хоча Павло Римлянин жив досить заможнo, у заповіті вказано, що “pięniędzy żadnych ani srebra, ani tesz złota nie mam nic y nię zostawuie po śmierci”¹⁷. Але дружині він усе-таки залишив гроші, які йому були винні різні люди за якісь роботи: “Długi, które mi ludzie winni, te są. Naprzód u J[ego] Mo[ś]ci x[sież] a biskupa teraznieysze[g]o lwowskiego¹⁸ złotych czterdzieści dziewięć groszy kilka. U Marcina Wysockiego pożyczanych od dwu lath na iarmark terźnieyszy miał oddac złotych siedymdziesiąt. U mularczyków a mianowicie u Jana Blicharczyka złotych dwadzieścia dziewięć odrobił na to iako powiada złotych sześć abo siedm. U Jakuba sitarza złotych trzy. U Grzeska Przędkiego złotych czternaście, u Żolny złotych cztyry”¹⁹. Привертає увагу, що це, в основному, невеликі суми. Декотрі боржники віддавали гроші досить довго, зокрема, борг М. Висоцького мав дворічний термін, крім того, борг можна було відпрацювати: син бляхара, челядник Павла Римлянина, якому останній позичив 29 злотих, частину з цих грошей відпрацював. Правда, поряд із цим Павло залишив дружині і свої борги: “Winienem tesz był panu Woyciechowi, szwagrowi memu z porachowania niedawnego złotych piędziesiąt cztery. Ale na to wytrąciwszy część iego na sto talezów oddałem pannom do Wszytkich Świętych²⁰ to iest złotych szescdziesiąt. Winienem panu Janowi sukiennikowi za sukno co registr iego pokaże. Takie tesz y do aptek co dawno y teraz ale to żenie zlecam...”²¹, видно, Павло Римлянин досить довго хворів, через що його дружині довелося сплачувати і за ліки, які вони купували в аптеках. А в пізніших свідченнях вдова, яка вдруге вийшла заміж за архітектора Лаврентія Коханка, стверджувала, що вона змушена була платити за небіжчика великі борги, зокрема за закінчення

¹⁴ Łoziński W. Sztuka lwowska w XVI i XVII wieku. – S. 50–51.

¹⁵ Вуйцик В. Зодчий Павло Римлянин. – С. 101; його ж. Архітектор Павло Римлянин. – С. 47.

¹⁶ ЦДІА у Львові. – Ф. 52. – Оп. 2. – Спр. 34. – Арк. 251.

¹⁷ Там само. – Арк. 252.

¹⁸ Очевидно, львівський єпископ суфраган Томаш Піравський.

¹⁹ ЦДІА у Львові. – Ф. 52. – Оп. 2. – Спр. 34. – Арк. 251.

²⁰ Тобто до монастиря бенедиктинок, костел якого називався на честь всіх святих.

²¹ ЦДІА у Львові. – Ф. 52. – Оп. 2. – Спр. 34. – Арк. 252–253.

костелів – до 1000 злотих і більше, а сам похорон коштував 100 злотих²². Та й у заповіті Павло Римлянин вказав на незавершені будівлі як у місті, так і за його межами, на що, згідно з угодами, він одержав гроші. Зокрема, він виконував роботу для львівського монастиря бенедиктинок: “Znowu robiłem u Wszystkich Świętych u iusz mało co nię dorobionego zostało, iednak zostało tesz u pieniędzy trochę na to czym się może dorobić”²³. В. Вуйцик припустив, що архітектор споруджував костел і монастир бенедиктинок, зокрема сліди діяльності Римлянина він відшукав у монастирському будинку²⁴. Що саме робив архітектор для цього монастиря, у документі не вказано, але виходить, що він вів роботи у ньому й раніше. Правда, зважаючи, що костел декілька разів горів і перебудовувався, важко сказати, що залишилося від роботи Павла Римлянина. Костел бенедиктинок був споруджений з дерева у 1593 р., але згорів, і через чотири роки його знову відбудували – частково з дерева, частково з каменю. Знову його було знищено великою пожежею 1623 р., яка спалахнула на Краківському передмісті й зруйнувала значну кількість будинків, в тім костел і монастир бенедиктинок²⁵.

Також Павло Римлянин вів роботи для францисканців, костел яких був поряд з єзуїтською колегією: “Miałem tesz po kęsu roboty u oyców franciskanów, którą według intercizy miałem zrobić, ale isz nastąpiła proźba oycy custosa terażnieyszego, isz podniosłem wyżej murów które ieszcze nię dorobione, a to nad intercizę postanowioną, tedy miał tho osobno ociec custos xiądz Goski zapłacić: iakosz podałem] registr iemuż u wziął go do siebie”²⁶. В результаті цих робіт було перевищено суму, зазначену в угоді на будівництво, й архітектор заборгував гірникам Стецькові та Яцькові за вапно²⁷.

Римлянин вів будівництво і за межами Львова. Зокрема, в тестаменті вказано, що він мав мурувати костел у Журові²⁸ разом зі швагром В. Капіносом, за що взяв 450 злотих²⁹.

Крім спорудження костелів, Павло Римлянин брався і за житлове будівництво. У своєму заповіті він вказав на роботу у львівського вірменина Лисковича, яку також не встиг закінчити. Йдеться про кам'яницю Тороса Лисковича³⁰; у процесі роботи над нею виявилось, що декотрі мури ненадійні,

²² Łoziński W. Sztuka lwowska w XVI i XVII wieku. – S. 72.

²³ ЦДІА у Львові. – Ф. 52. – Оп. 2. – Спр. 34. – Арк. 252.

²⁴ Вуйцик В. Зодчий Павло Римлянин. – С. 101.

²⁵ Там само. – С. 100.

²⁶ ЦДІА у Львові. – Ф. 52. – Оп. 2. – Спр. 34. – Арк. 251–252.

²⁷ Там само. – Арк. 252.

²⁸ Журів – село Рогатинського району Івано-Франківської області. Див.: Івано-Франківська область. Історія міст і сіл Української РСР: У 26 т. / Під ред. П. Т. Тронька. – К., 1971. – С. 479.

²⁹ ЦДІА у Львові. – Ф. 52. – Оп. 2. – Спр. 34. – Арк. 252.

³⁰ У XVII ст. кам'яниця належала Лисковичам і знаходилася на вул. Вірменській, 23. У XVIII ст. вона була об'єднана ще з однією кам'яницею XVII ст. в один будинок, який у XIX ст. зазнав ґрунтовної перебудови. Див.: Вуйцик В. Зодчий Павло Римлянин. – С. 100; Мельник Б. Вулицями старовинного Львова. – Львів, 2002. – С. 151.

тому довелося і в цьому випадку вийти за рамки коштів, зазначених у договорі: “Ale işz przyczyniłe[m] roboty, która nię targowana, a pan Thoros obiecał mi tesz zapłacić bo gdym do roboty przystąpił musiały się złe mury łamać y znowu podmurować część cegłą, część kamieniem ciosanym, podieżdżaiąc także tesz y brantmurów musialem nad intercizę podnieść co snadnie pokaże interciza y tam co się ukaże tedy powinien mi pan Thoros zapłacić abo komu będzie należało...”³¹. Як бачимо з тексту, кам’яницю довелося перебудувувати, ненадійні мури архітектор замінив частково цеглою, частково тесаним каменем.

Мешкав Павло Римлянин разом з дружиною у Гілічівській кам’яниці аж до смерті – 18 січня 1618 р.³². Цей дім з городом знаходився на вулиці Темричівській у Галицькому передмісті³³. Його архітектор купив у Христофора Гілицького 1614 р.³⁴. Гілічівський будинок (В. Вуйцик помилково назвав його “гілічівський”³⁵, а у збірнику праць цього автора назву перевернуто на “Різличівський”³⁶) Римлянин заповів монастиреві кларисок: “oddaię tesz y leguie wiecznemi czasy dom z ogrodem Giliczowski, który kupilem u Krzysztopha Gilickiego, pannom świętey Clary względem w imie Boże y iałmużny aby za duszę moię Panna Boga prosiły na którą darowiznę dobrowolnie zezwoliła małżonka iego Helżbieta stoiąc przy ni[m] to przez opiekuna do tey sprawy przywziętego sobie szlachetnego pana Jakuba Jarzęckiego przedmieszczanina lwowskiego”³⁷. Зробив Павло такий дарунок зі згоди своєї дружини при її опікуні – Якубі Яженцькому. Але це був не єдиний храм, якому Римлянин зробив пожертвування. Зокрема, архітектор віддав до костелу бенедиктинок 60 злотих³⁸.

Павлові Римлянину і його дружині належав ще один будинок, на що він вказує у заповіті: “Przy tey robocie wytraciłem pannom tymże, co mi ukazowały zapis na *kamienicy oycowskiey*, która nam należy, sto tależów...”³⁹. На жаль, у зв’язку з недостатньою кількістю відомостей про цю кам’яницю встановити її місцезнаходження не вдалося.

Отже, публікований тестамент Павла Римлянина є цінним джерелом для історії містобудування Львова. Він містить біографічні дані відомого архітектора, зберіг низку цікавих фактів про його будівничу діяльність, а також розкриває відносини між ремісниками, їхніми помічниками та замовниками на початку XVII ст. Беручи загалом, цей документ на прикладі окремої особи засвідчує характерні особливості виробничих, сімейних та суспільних відносин того часу.

³¹ ЦДІА у Львові. – Ф. 52. – Оп. 2. – Спр. 34. – Арк. 252.

³² Там само. – Арк. 250.

³³ Темричівська вулиця – теперішня Пекарська. Див.: Вуйцик В. Зодчий Павло Римлянин. – С. 101.

³⁴ *Łoziński W.* Sztuka lwowska w XVI i XVII wieku. – S. 70; Вуйцик В. Зодчий Павло Римлянин. – С. 101.

³⁵ Вуйцик В. Зодчий Павло Римлянин. – С. 101.

³⁶ *Його ж.* Архітектор Павло Римлянин. – С. 47.

³⁷ ЦДІА у Львові. – Ф. 52. – Оп. 2. – Спр. 34. – Арк. 253.

³⁸ Там само.

³⁹ Там само.

Документ писаний тогочасною польською мовою з незначними вкрапленнями латинської. Текст публікується згідно з тогочасним правописом з регулюванням розділових знаків.

Д О К У М Е Н Т

Actum Leopoli sabbatho ante festum Sancti Valentini
Martyris prox[im]o anno d[omi]ni 1618*.
Relatio testamenti Pauli Rzymianin, muratoris.

Comparen[t]e[s] personaliter sp[ectabi]lis d[omi]nus Gaspar Przedziecki consul et aduocatus ordinarius ciuil[i] leopolien[si] atq[ue] honorati d[omi]ni excellens Andreas Abrecius, medicinae doctor, Bartholomaeus Uberowic scabini eiusde[m] ciuitatis jurati ad requisitionem honestae Helizabethae olim famati Pauli Rzymianin, muratoris, suburbani leopolien[si] consortis relictae, in uim suae verae ac fidelis relationis palam publice, beneuoleq[ue] recognouerunt quomodo existentes ex officio n[ost]ro tempore non ita pridem praeterito vocati et requisiti ad instantiam olim Pauli Rzymianin, suburbani leopolien[si], ad domum eius in suburbio Haliciens[i] in platea Temryczowska inter Giliczow- // (c. 250) skie et Gasparis Garstka ab utrinq[ue] sitae, corpore quidem valetudinary, mente autem sani per omnia existentis descenderunt, in quorum praesentia testamentu[m] et ultimam voluntatem cum bona et matura deliberatione animi verbis, planis, veris, et disertis per ipsu[m] recognitam condidit et fecit, quod audiuerunt in eo qui sequitur verborum tenore.

Tenor relationis testamenti.

In nomine Domini amen. Anno a natiuitate Christi Domini Saluatoris nostri millesimo sexcentesimo octodecimo ipso die festi sanctae Priscae virginis et martyris Famatus Paulus, Rzymianin dictus, murator suburbanus leopolien[si] in lecto aegritudinis decumbens, et morti qua nihil certius est propinquu[m] se esse sentiens nolens intestatus ab hac luce decedere et occasionem litiu[m] successoribus suis aliquam relinquere vocatis et obtentis ex officio in domum sua[m] inter Gyliczowskie et Gasparis Garstka utrinq[ue] in platea Tembricowa suburbii leopolien[si] Halickie dicti honoratis dominis spectabili Gasparo Przedziecki, consule aduocato ordinario ciuili leopolien[si], Bartholomaeo Uberowic et exellente Andreae Abrecio medicinae doctore, scabinis iuratis ciuitatis leopolien[si], in praesentia re[ue]r[en]di patris Floriani Nazarkowicz, vicary ecclesiae metropolitanae leopolien[si], perpetui in hypocausto eiusdem domus praefatae maiori fenestris versus meridiem patentibus testamentum ultimae suae voluntatis verbis expressis ac disertis explicauit ac cond[ic]idit hoc pacto.

Tenor testamenti // (c. 251)

Naprzod oddaie duszę moię Panu Bogu wszechmogacemu w Troycy Święty iedy-nemu, oświadczaie się przed Nim y Angiołami Iego, że w wierze katolickiey z sercem krześciańskim Iemu się w opiekę daie. Potym maiętność moię wszytkę, stoiaćą y ruchomą a mianowicie dwie moie części które mi według wielkierza miasta tego przypadaią, te we wszytkich dobrach ruchomych y stoiaćych na żonę moię miłą na imię Helźbietę wlewam, oddaie y leguię według ordinaciey pierwszey, przed urzędem uczynioney, którą in toto approbuie, nie wspominaię tu y nię uimuię nic trzeciey części, która teyże żenie według prawa miasta tego należy bo tha iey własna iest y nie może się od niey oddalić.

* 8 лютого 1618 р. Датовано за попереднім записом на с. 244.

Długi, które mi ludzie winni, te są. Naprzód u J[ego] Mo[ś]ci x[siędz]a biskupa teraznieysze[g]o lwowskiego złotych czterdzieści dziewięć groszy kilka.

U Marcina Wysockiego pożyczanych od dwu lath na iarmark teraznieyszy miał oddać złotych siedymdziesiąt. U mularczyków, a mianowicie u Jana Blicharczyka złotych dwadzieścia dziewięć odrobił na to iako powiada złotych sześć abo siedm. U Jakuba sitarza złotych trzy. U Grzeska Przędkiego złotych czternaście, u Żolny złotych cztery. W Żurowie miałem zmurować kościół, na którego zmurowanie iest interciza; mieliśmy go zmurować na poły z szwagrem Woyciechem według intercizy, na co iest złotych czterysta y pięćdziesiąt. Miałem tesz po kęsu roboty u oyców franciskanów, którą według intercizy miałem zrobić, ale isz nastąpiła proźba oycy custosa teraznieyszego, isz podniosłem wyżej murów które ieszcze nie // (c. 252) dorobione, a to nad intercizę postanowioną, tedy miał tho osobno ociec custos xiądz Goski zapłacić: iakosz podał[m] registr iemuż y wziął go do siebie. Jednak w czymby wątpliwość była, tedy puszczam na uznanie mistrzów mularskiego rzemiesła, a on powinien będzie według uznania zapłacić, komu będzie należało. A na to zadłużyłem się gurnikom na wapno, Steczkowi złotych piętnaście, Jackowi złotych ośm, czekając pieniędzy od oycy custosy.

Wtórą robotę miałem u pana Thorosa Łyskowiąth, która także nie iest dorobiona. Iest jednak interciza, według której odprawowałem robotę. Ale isz przyczyniła[m] roboty, która nię targowana, a pan Thoros obiecał mi tesz zapłacić bo gdym do roboty przystąpił, musiały się złe mury łamać y znowu podmurować część cegłą, część kamieniem ciosanym, podieżdzając także tesz y brantmurów musiałem nad intercizę podnieść co snadnie pokaże interciza y tam co się ukaże, tedy powinien mi pan Thoros zapłacić abo komu będzie należało, iakosz chodziłem do pana Torosa ale on odkładał. Znowu robiłem u Wszystkich Świętych y iusz mało co nię dorobionego zostało, jednak zostało tesz y pieniędzy trochę na to, czym się może dorobić. Przy tey robocie wytraciłem pannom tymże, co mi ukazywały zapis na kamienicy oycowskiej, która nam należy, sto talerów, które iedna panna zapisała, y miałym ię panny quitować, alem ia odłożył, aszbym się z przyjaciółmi swemi rozmówił, jednak rozumiem, isz to jey mo[sc]i panna xieni przyzna. Winienem tesz był panu Woyciechowi, szwagrowi memu z porachowania niedawnego zło- // (c. 253) tych pięćdziesiąt cztery. Ale na to wytrąciwszy część iego na sto talerów oddałem pannom do Wszystkich Świętych, to iest złotych szescdziesiąt. Winienem panu Janowi sukiennikowi za sukno co registr iego pokaże. Takie tesz y do aptek co dawno y teraz ale to żenie zlecam, oddaię tesz y leguię wiecznemi czasy dom z ogrodem Giliczowski, który kupiłem u Krzysztopha Gilickiego, pannom świętey Clary względem w imie Boże y iałmużny, aby za duszę moię Pana Boga prosiły na którą darowiznę dobrowolnie zezwoliła małżonka iego Helżbieta stojąc przy ni[m], a to przez opiekuna do tey sprawy przywziętego sobie szlachetnego pana Jakuba Jarzęckiego, przedmieszczanina lwowskiego. Pieniędzy żadnych ani srebra, ani tesz złota nie mam nic y nię zostawuię po śmierci.

Quod quidem suum testamentum praedictus testator ratum, firmum, ac inuiolabile fieri et maioris roboris gratia actis illud praezentibus testamentoru[m] inseri petyt, quod obtinuit. In cuius rei fidem sigillum officij aduocatialis leopolien[is] praezentibus est appressu[m]. Nicolaus Zychinius iudicy ciuilis leopolien[is] notarius, ex actis testamentorum leopolien[is] rescriptum. Locus sigilli aduocatialis.

Quod testamentu[m] attestationem q[ue] honoratoru[m] iuris fidelium praedicta Elizabetha vidua relicta per famatus Simonem Mzykotowic ferendarium et tutore[m] quo ad hunc actum assumptum agens actis nostris inseri petyt. Quod uti equu[m] erat obtinuit.

П Е Р Е К Л А Д

Діялося у Львові в суботу перед святом святого мученика Валентина року Божого 1618.

Реляція заповіту Павла Римлянина, муляра.

Особисто з'явилися достойний пан Каспер Пшездзецький, райця і війт міський львівський, а також шановні пани Андрій Абрек, доктор медицини, і Бартоломей Уберович, присяжні лавники того ж міста, на вимогу чесної Єлизавети, вдови колись славного Павла Римлянина, львівського передміського муляра, силою свого правдивого і достовірного зізнання відкрито, публічно і добровільно засвідчили, що офіційно з'явилися, викликані в часі не так давно минулому, на прохання покійного Павла Римлянина, львівського передміщанина до його дому на Темричівській вулиці на Галицькому передмісті між Гілічівським і Каспара Гарстки з обидвох боків, недужого тілом, але при здоровому розумі, і в їх присутності він свідомо і виважено, ясними, правильними і чіткими словами склав заповіт і останню волю, ним самим же підтверджену, і вони це чули, а саме – те, про що йдеться у дальшому викладі.

Зміст реляції заповіту.

В ім'я Господнє амінь. Року від різдва Христа Господа Спаса нашого 1618-го в день святої Пріски, діви і мучениці, славетний Павло, названий Римлянином, передміський львівський муляр, лежачи на ложі недуги і відчуваючи близьку смерть, певнішого за котру немає нічого, не бажаючи відійти з цього світу без заповіту і залишити своїм спадкоємцям привід для судових суперечок, закликаним і прийнятим офіційно у його домі між Гілічівським і Каспаром Гарсткою з обох боків на вулиці Темричівській львівського передмістя, названого Галицьким, шановним панам достойному Каспарові Пшездзецькому, львівському міському райці і війтові, Бартоломееві Уберовичу і високостойному Андрієві Абрекові, докторові медицини, присяжним лавникам міста Львова, у присутності велебного отця Флоріяна Назарковича, вікарія Львівського митрополичого собору, у великій кімнаті згаданого вище дому, з вікнами на південь, ясними словами виклав розпорядження своєї останньої волі і уклав його таким чином.

Зміст заповіту.

Насамперед віддаю душу мою Господові Богу всемогутньому у Святій Трійці єдиному, засвідчую перед ним та його Ангелами, що у вірі католицькій з серцем християнським йому в опіку віддаюся. Тоді усе моє майно, рухоме і нерухоме, а саме: дві мої частки, що припадають на мене згідно з правом міста, ті у всіх маєтностях рухомих і нерухомих передаю, віддаю і записую дружині моїй милій Єлизаветі згідно з першою ординацією, складеною перед урядом, яку повністю підтверджую, не згадуючи тут і не забираючи нічого третій частині, що згідно з міським правом є її власною і від неї не може бути віддалена. Борги, які мені люди винні, такі. Насамперед у його милості теперішнього львівського ксьондза єпископа сорок злотих і грошів кілька.

У Мартіна Висоцького, два роки тому позичених, які він мав віддати на теперішній ярмарок, сімдесят злотих. У мулярчиків, а саме у Яна бляхарчика двадцять дев'ять злотих, відробив на то, як розказує, злотих шість або сім. У Якуба сіткаря три злотих. У Грицька Прендконого чотирнадцять злотих, у Жолни злотих чотири. У Журові мав змурувати костел, на будівництво якого є інтерциза, мали ми змурувати навпіл зі швагром Войцехом згідно з інтерцизою, на що є злотих чотириста і

п'ятдесят. Мав також по кавалку роботи в отців францисканців, яку згідно з інтерцизою мав зробити, але, оскільки було прохання від теперішнього отця кустоша, щоб підніс вище мурів, які ще не дороблені – а це понад укладену інтерцизу, тоді мав за це окремо отець кустош ксьондз Госький заплатити, як подав йому реєстр, і взяв його до себе. Однак, якби чому були сумніви, віддаю це на розгляд майстрів мулярського ремесла, а він повинен буде згідно з рішенням заплатити, кому буде належати. А на це заборгував вапнярам на вапно: Стецькові п'ятнадцять злотих, Яцькові вісім злотих, чекаючи грошей від отця кустоша.

Другу роботу мав у пана Тороса Лисковича, яка теж не закінчена. Є однак інтерциза, згідно з якою виконував роботи. Але, оскільки додав роботи, про які не домовлялися, а пан Торос обіцяв мені теж заплатити, бо коли став до роботи, треба було недобрі мури ламати і знову підмурувати частину цеглою, частину тесаним камінням, при під'їзді мусив також підняти і брантмури понад інтерцизу, що покаже інтерциза, і тоді повинен буде мені пан Торос заплатити або кому буде належати, оскільки ходив до пана Тороса, але він відкладав. Знову робив у Всіх Святих, і вже мало що залишилось недоробленим, однак залишилось і трохи грошей, чим можна буде доробити. При тій роботі витратив тим же панам, що мені показали запис на батьківській кам'яниці, яка нам належить, сто талярів, що їх одна панна записала, і мав ними панну квітувати, однак відклав, аж поки з приятелями своїми розмовився б, однак розумію, що то її милість панна мені визнає. Винен теж був пану Войцеху, своєму швагрові, з недавніх розрахунків п'ятдесят чотири злотих. Але на то витративши його частину, на сто талярів віддав паннам до Всіх Святих, тобто шістдесят злотих. Винен пану Яну сукняреві за сукно, що його реєстр покаже. Також і те, як до аптек, як давніше, так і тепер, але це дружині переказую; віддаю також і заповідано на вічні часи дім з ділянкою Гілічівський, який купив від Христофора Гіліцького, паннам Святої Клари на Боже ім'я і милостиню, щоб за мою душу Господа Бога просили. На яке дарування добровільно згодилась його дружина Єлизавета, стоячи при ньому, через опікуна, взятого собі до тієї справи, шляхетного пана Якуба Яженцького, передміщанина львівського. Грошей жодних, ані срібла, ані теж золота не маю нічого і не залишаю по смерті.

Цей заповіт згаданий тестатор просив, щоб був затверджений, чинний і не порушній, а також, ласкою вищих сил, до цих актів залучений, що і зроблено. На potwierдження усього тут поставлено печатку Львівської адвокатської служби. Миколай Зихініус, нотаріус львівського міського суду, вніс до заповідальних актів.

Місце війтівської печатки.

Цей заповіт і свідчення всечесних лавників, який названа Єлизавета, вдова, через славетного Симона Мзикотовича, возного і уповноваженого до цього акта, просила вписати до наших актів. Що як хотіла, отримала.

Ірина Замостяник (Львів). **Тестамент львівського архітектора Павла Римлянина (1618).**

У статті публікується заповіт відомого львівського архітектора Павла Римлянина, який знаходиться в актовій книзі Ради м. Львова за 1618 р. Документ фіксує цікаві відомості щодо біографії архітектора, його будівничої діяльності, а також особливості сімейних та громадських відносин львівського міщанства початку XVII століття.

Ключові слова: архітектура, будівництво, заповіт, Павло Римлянин.

Ірина Замостяник (Львов). **Завещание львовского архитектора Павла Римлянина (1618).**

В статье публикуется завещание известного львовского архитектора Павла Римлянина, находящееся в актовой книге Совета г. Львова за 1618 г. Документ фиксирует интересные сведения относительно биографии архитектора, его строительной деятельности, а также особенности семейных и общественных отношений львовского мещанства начала XVII века.

Ключевые слова: архитектура, строительство, завещание, Павел Римлянин.

Iryna Zamostianyk (Lviv). **Testament of Lviv Architect Paulo of Rome (1618).**

The article contains a testament of a well-known Lviv architect, Paulo of Rome, found in the book of records of the Lviv Council dating back to 1618. The document reveals interesting facets of the architect's biography, his works, as well as peculiarities of his family and the public relations of the citizens of Lviv in the early 17th century.

Key words: architecture, construction, testament, Paulo of Rome